

Authenticiteit toont zich Een filosofische benadering.

dr. Rob van Gerwen
Departement Wijsbegeerte
Universiteit Utrecht

Authentieke Educatie
Lectoraat Kunst en cultuureducatie, Amsterdam
21 november 2011

Website

<http://www.phil.uu.nl/~rob/>

Inhoudsopgave

1	Inleiding	1
2	Externalisme	2
3	De kunstenaar	2
4	Problemen	2
4.1	1. Vervalsing	2
4.2	2. Restauratie	4
4.3	(Wetenschap & Stijl)	5
4.4	3. De Kunstenaar	5
5	Kwetsbaar	5
6	Samenvatting	7

1 Inleiding

Wat is authenticiteit?

- Artistieke authenticiteit is als menselijke authenticiteit
- “in de kunst [is] alles authentiek wat maakt dat het publiek de kunstenaar in het werk waarneemt.”

Waarom “Dit is authentiek” een aanbeveling is (Soorten authenticiteit)

Bij mensen

1. Gewisselde blikken haken ineen
  - Bewijst hun echtheid

Bij kunst

2. Natuurwetenschappelijk bewezen echtheid
3. Artistieke expressie (hoe het kunstwerk de maker uitdrukt)

(a) Gepast geweest (soms zien we het pas als men ons wijst)

(b) Kindertekening (niet uitputtend te begrijpen)

Figuur 1: Afbeeldingen

2 Externalisme

Externalisme (Authenticiteit wordt door derden waargenomen en vastgesteld)

- *Externalisme*
  - “Ik ben authentiek (echt)”
  - ... zeg je niet van jezelf
    - * Anderen zeggen het over jou
    - * gebaseerd op gewisselde blik
- *Tegen Internalisme* (Ik weet het toch zeker zelf het beste?)
  1. Psychologisch naïef
    - * Eigen geest niet transparant
  2. Conceptueel onhoudbaar
    - * Authenticiteit hangt van anderen af

Waarneming

1. De ander ziet mijn authenticiteit én levert het criterium!
    - “Zelfverraad sijpelt uit alle poriën” (Sigmund Freud)
  2. Ook andermans waarneming moet authentiek zijn
- Een *biologisch* moeten: *dikke wederkerigheid*

3 De kunstenaar

De kunstenaar in zijn werk waarnemen

- Ook artistieke authenticiteit moet externalistisch begrepen worden
  - Het gaat om het kunstwerk, en ...
  - om hoe de maker daarin op authentieke wijze waargenomen kan worden
- Vandaar: “in de kunst [is] alles authentiek wat maakt dat het publiek *de kunstenaar in het werk waarneemt*.”

(a) Het schilderij (...)

(b) Kleurenimpressie van de originele kleuren van De slaapkamer zoals ze mogelijk zijn geweest toen Van Gogh het schilderij maakte.

Figuur 2: Vincent van Gogh: Slaapkamer in Arles (<http://www.vangoghmuseum.nl/>)

4 Problemen

4.1 1. Vervalsing

Onzichtbare Vervalsing (Eerste probleem)

- Perfecte vervalsing: Je ziet het verschil niet!
  - Alleen snobs menen dat er wel verschil is
  - De werken zijn artistiek even veel waard
  - Is dat zo?

Bewijskracht

- Nee, de vervalsing verhindert waarneembaarheid van de maker (ook al zien we het verschil niet)
  - Naar kunst kijken $\equiv$ aannemen dat men de kunstenaar in zijn werk kan waarnemen
  - Vervalsing is vergrijp tegen het concept, niet tegen de waarneming

- *Authenticiteit zit in ons concept van kunst*

Betekenis waarnemen

- *De causale keten is noodzakelijk*
  - Van het plaatsen van de verf tot aan de esthetische waardering van het kunstwerk
- *...maar onvoldoende*
  - Voor het waarnemen van betekenis in het werk

4.2 2. Restauratie

De paradox van restauratie (Tweede probleem)

- Restauratie kan noodzakelijk zijn, maar spreekt zichzelf tegen
  - men voegt opnieuw iets toe
  - elke overwegingen zijn hierbij beslissend?
- We willen zien hoe de schilder zelf de verf op het doek smeerde: stijl

(a) Detail van voeteind, voor restauratie

(b) Detail van voeteind, na restauratie

Figuur 3: Vincent van Gogh: Slaapkamer in Arles (Detail van voeteind)

(a) Pablo Picasso: "Guernica"

(b) Karl, een Orang Oetan

Figuur 4: Schilderwerk

4.3 (Wetenschap & Stijl)

Schilderen ...

- Authenticiteit natuurwetenschappelijk bewijzen
  - Dendrochronologie; canvasdraden tellen; chemie van de verf
    - * En dan: is het werk van de meester of de leerling in de werkplaats?
    - * *Kunstkritiek; individuele stijl* »
- Schilderen komt in soorten: vgl. de tekening van ...
  - een Orang Oetan (fig. 4b)
  - een kind (fig. 1b)
  - een psychoot
  - een kunstenaar (fig. 4a)

4.4 3. De Kunstenaar

Is de kunstenaar altijd waarneembaar? (Derde probleem)

- Voor schilderkunst en popmuziek nog wel duidelijk
- Maar actuele kunst?
  - Rob Scholte (fig. 5)

(a) Embroidery

(b) Plug Ins

(c) Roken is ...

Figuur 5: Rob Scholte

(a) Group of Persons Facing the Wall

(b) Person Facing Into a Corner

Figuur 6: Santiago Sierra: "Group of Persons Facing the Wall and Person Facing Into a Corner", 2002

- * Verzet zich tegen beeldrecht; Laat schilderijen in atelier schilderen
- * "Stijl": bestaande beelden mobiliseren
- Installatie-kunst, of Santiago Sierra? (fig. 6)
- Warhol's Pop Art, of Mike Bidlo's appropriationisme (fig. 7b)

5 Kwetsbaar

Authenticiteit is kwetsbaar: Externalisme! (Samengestelde authenticiteit)

- *Klassieke muziek*
  - We horen (de componist via) de uitvoerders: een *samengestelde kunstenaar*
    - * Eerst de uitvoerder (Glenn Gould), dan de componist (J.S. Bach)
- *Film*
  - Eindresultaat van montage, regie, acteren, scenario, belichting, kadreering: een *samengestelde kunstenaar*
- Alle onderdelen doortrokken van elkaars betekenis

(a) Andy Warhol: "Brillo Boxes"

(b) Mike Bidlo: "Bidlo, Not Warhol"

Figuur 7: (Brillo dozen als kunst) als kunst

Net mensen

- Het gaat om *in het werk gerealiseerde intenties*
  - Niet om de intenties in het hoofd van de kunstenaar
  - Maar zijn overwegingen voor zover zichtbaar
- Publiek kan misleid worden
  - Slechte kunst, charlatans, snobisme, sentimentaliteit (in-authentiek kijken)
  - Net als bij mensen geen argument tegen authenticiteit
- "Ook in kunst gaat het om hoe mensen met andere mensen de werkelijkheid delen."

6 Samenvatting

Wat authenticiteit is

1. Artistieke authenticiteit is als menselijke authenticiteit
2. Externalisme: authenticiteit wordt door derden waargenomen
3. "in de kunst [is] alles authentiek wat maakt dat het publiek de kunstenaar in het werk waarneemt."